

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

7. prosince 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Sociální politika – Rovné zacházení v zaměstnání a povolání – Směrnice 2000/78/ES – Článek 2 odst. 5 – Zákaz diskriminace na základě věku – Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením – Článek 19 – Nezávislý způsob života a zapojení do společnosti – Listina základních práv Evropské unie – Článek 26 – Sociální a profesní začlenění osob se zdravotním postižením – Osobní asistenční služba pro zdravotně postižené osoby – Nabídka pracovního místa uvádějící minimální a maximální věk požadovaného uchazeče – Zohlednění přání a zájmů zdravotně postižené osoby – Odůvodnění“

Ve věci C-518/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo) ze dne 24. února 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 3. srpna 2022, v řízení

J. M. P.

proti

AP Assistenzprofis GmbH,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení: A. Prechal, předsedkyně senátu, F. Biltgen, N. Wahl, J. Passer a M. L. Arastey Sahún (zpravodajka), soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za J. M. P.: T. Nick, Rechtsanwalt,
- za AP Assistenzprofis GmbH: O. Viehweg, Rechtsanwalt,
- za řeckou vládu: V. Baroutas a M. Tassopoulou, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

- za polskou vládu: B. Majczyna, jako zmocněnec,
- za portugalskou vládu: P. Barros da Costa a A. Pimenta, jako zmocněnkyně,
- za Evropskou komisi: D. Martin a E. Schmidt, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 13. července 2023,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 2 odst. 5, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a článku 7 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79), ve světle Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, která byla schválena jménem Evropského společenství rozhodnutím Rady 2010/48/ES ze dne 26. listopadu 2009 (Úř. věst. 2010, L 23, s. 35, dále jen „úmluva OSN“).
- 2 Tato žádost byla podána ve sporu mezi J. M. P. a společností AP Assistenzprofis GmbH, jež poskytuje asistenční a poradenské služby pro zdravotně postižené osoby, o vyplacení odškodnění, kterého se J. M. P. domáhá z důvodu diskriminace na základě věku při náborovém řízení.

Právní rámec

Mezinárodní právo

- 3 V preambuli úmluvy OSN je uvedeno:

„Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy,

[...]

- c) znovu potvrzující všestrannost, nedělitelnost a vzájemnou závislost a souvislost všech lidských práv a základních svobod a potřebu zaručit osobám se zdravotním postižením plné užívání těchto práv a svobod bez diskriminace,

[...]

- h) uznávající rovněž, že diskriminace jakékoli osoby na základě zdravotního postižení je porušením přirozené důstojnosti a hodnoty lidské bytosti,

[...]

- j) uznávající potřebu podporovat a chránit lidská práva všech osob se zdravotním postižením, včetně těch, které potřebují vyšší míru podpory,

[...]

n) uznávající význam, jaký má pro osoby se zdravotním postižením osobní nezávislost a samostatnost, včetně svobody volby,

[...]“

4 V článku 1 této úmluvy, nadepsaném „Účel“, je stanoveno:

„Účelem této úmluvy je podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všemi osobami se zdravotním postižením a podporovat úctu k jejich přirozené důstojnosti.

[...]“

5 V článku 3 této úmluvy, nadepsaném „Obecné zásady“, je stanoveno:

„Úmluva je založena na následujících zásadách:

a) respektování přirozené důstojnosti, osobní nezávislosti, zahrnující také svobodu volby, a samostatnosti osob;

b) nediskriminace;

c) plné a účinné zapojení a začlenění do společnosti;

d) respektování odlišnosti a přijímání osob se zdravotním postižením jako součásti lidské různorodosti a přirozenosti;

[...]“

6 Článek 5 téže úmluvy, nadepsaný „Rovnost a nediskriminace“, zní takto:

„1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že všechny osoby jsou před zákonem a ze zákona rovnoprávné a mají nárok na rovnost před zákonem a rovný užitek ze zákona bez jakékoli diskriminace.

[...]

4. Specifická opatření, která jsou nezbytná k urychlení nebo dosažení faktické rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením, se nepovažují podle této úmluvy za diskriminaci.“

7 V článku 12 úmluvy OSN, nadepsaném „Rovnost před zákonem“, je v odstavci 2 stanoveno:

„Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že osoby se zdravotním postižením mají, na rovnoprávném základě s ostatními, právní způsobilost ve všech oblastech života.“

8 Článek 19 této úmluvy, nadepsaný „Nezávislý způsob života a zapojení do společnosti“, zní takto:

„Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají rovné právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními, a přijmou účinná a odpovídající opatření, aby osobám se zdravotním postižením usnadnily plné užívání tohoto práva a jejich plné začlenění a zapojení do společenství, mimo jiné tím, že zajistí, aby:

- a) osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí;
- b) osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro podporu nezávislého způsobu života a začlenění do společenství a zabraňuje izolaci nebo segregaci;
- c) komunitní služby a zařízení určená široké veřejnosti byly přístupné, na rovnoprávném základě s ostatními, i osobám se zdravotním postižením a braly v úvahu jejich potřeby.“

Unijní právo

9 V bodech 23 a 25 odůvodnění směrnice 2000/78 je uvedeno:

„(23) Za velmi omezených okolností může být rozdíl v zacházení odůvodněný v případech, kdy vlastnost týkající se náboženského vyznání či víry [či přesvědčení], zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace představuje oprávněný a rozhodující požadavek povolání, kdy cíl je legitimní a požadavek přiměřený. Takové okolnosti musí být zařazeny do informací předkládaných členskými státy [Evropské komisi].

[...]

(25) Zákaz diskriminace na základě věku je důležitou součástí dosahování cílů stanovených v hlavních zásadách zaměstnanosti a podporování různosti pracovních sil. Rozdílná zacházení v souvislosti s věkem však mohou být za určitých okolností oprávněná, a proto vyžadují zvláštní ustanovení, která se mohou lišit podle situace v jednotlivých členských státech. Je tudíž důležité rozlišovat mezi rozdílným zacházením, které je odůvodněné, zejména mezi oprávněnými cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a diskriminací, která musí být zakázána.“

10 V článku 1 této směrnice, nadepsaném „Účel“, je stanoveno:

„Účelem této směrnice je stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry [či přesvědčení], zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.“

11 Článek 2 uvedené směrnice zní takto:

„1. Pro účely této směrnice se „zásadou rovného zacházení“ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se

- a) „přímou diskriminací“ rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1;

[...]

5. Tato směrnice se nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku a předcházení trestním činům, pro ochranu zdraví a ochranu práv a svobod ostatních lidí.“

- 12 V článku 3 téže směrnice, nadepsaném „Oblast působnosti“, je v odstavci 1 stanoveno:

„V rámci pravomocí svěřených Společenství se tato směrnice vztahuje na všechny osoby ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejných subjektů, pokud jde o

- a) podmínky přístupu k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo k povolání, včetně kritérií výběru a podmínek nábory bez ohledu na obor činnosti a na všech úrovních profesní hierarchie včetně získávání praktických zkušeností [včetně postupu v zaměstnání]“.

- 13 V článku 4 směrnice 2000/78, nadepsaném „Profesní požadavky“, je v odstavci 1 stanoveno:

„Bez ohledu na čl. 2 odst. 1 a 2 mohou členské státy stanovit, že rozdíl v zacházení na základě vlastností souvisejících s jedním z důvodů uvedených v článku 1 nepředstavuje diskriminaci, pokud z povahy dotyčné pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený.“

- 14 V článku 6 této směrnice, nadepsaném „Opodstatněnost rozdílů v zacházení na základě věku“, je stanoveno:

„1. Bez ohledu na čl. 2 odst. 2 mohou členské státy stanovit, že rozdíly v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné.

Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

- a) stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro zaměstnání a povolání včetně podmínek propuštění a odměňování, a to pro mladé pracovníky, starší osoby a osoby s pečovatelskými povinnostmi za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany;
- b) stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním;
- c) stanovení maximálního věku pro přijetí, který je založen na požadavcích dotyčného pracovního místa na odbornou přípravu nebo na potřebě přiměřené doby zaměstnání před odchodem do důchodu.

[...]

- 15 V článku 7 uvedené směrnice, nadepsaném „Pozitivní činnost“, je stanoveno:

„1. Za účelem zajištění plné rovnosti v profesním životě nebrání zásada rovného zacházení žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v článku 1 a pro jejich vyrovnání.

2. Pokud jde o zdravotně postižené osoby, nedotýká se zásada rovného zacházení práva členských států zachovávat nebo přijímat ustanovení k ochraně zdraví a bezpečnosti při práci nebo opatření zaměřená na vytváření nebo zachování ustanovení nebo zařízení na ochranu nebo podporu zařazení těchto osob do pracovního prostředí.“

Německé právo

GG

- 16 Článek 1 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (základní zákon Spolkové republiky Německo) ze dne 23. května 1949 (BGBl. 1949 I, s. 1), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „GG“), zní takto:

„1. Lidská důstojnost je nedotknutelná. Je povinností všech orgánů veřejné moci ji ctít a chránit.

2. Německý lid proto uznává, že nezadatelnost a nezczitelnost lidských práv představuje základ každého lidského společenství, míru a spravedlnosti ve světě.

[...]

- 17 V článku 2 odst. 1 GG je stanoveno:

„Každý má právo na svobodný rozvoj své osobnosti, pokud neporušuje práva druhého ani neporušuje ústavní pořádek nebo mravní zákon.“

AGG

- 18 Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (obecný zákon o rovném zacházení) ze dne 14. srpna 2006 (BGBl. 2006 I, s. 1897, dále jen „AGG“) provádí směrnici 2000/78 do německého práva.

- 19 Znění ustanovení § 1 AGG je následující:

„Cílem tohoto zákona je zabránit jakékoli diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální identity, nebo takovou diskriminaci odstranit.“

- 20 Ustanovení § 3 odst. 1 AGG zní takto:

„Přímou diskriminací se rozumí případ, kdy je s jednou osobou zacházeno z důvodů uvedených v § 1 méně příznivým způsobem, než je, bylo nebo by bylo zacházeno s jinou osobou ve srovnatelné situaci.
[...]

21 V ustanovení § 5 AGG je stanoveno:

„Bez ohledu na důvody uvedené v § 8 až 10 [...] je rozdílné zacházení odůvodněné i v případě, že jsou přijata vhodná a přiměřená opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v § 1 nebo pro jejich vyrovnání.“

22 Ustanovení § 7 odst. 1 AGG zní takto:

„Pracovníci nesmí být diskriminováni na základě žádného z důvodů uvedených v § 1; [...]“

23 Ustanovení § 8 odst. 1 AGG zní:

„Rozdílné zacházení na základě jednoho z důvodů uvedených v § 1 je přípustné, pokud kvůli povaze dotyčné pracovní činnosti nebo podmínkám jejího výkonu tento důvod představuje podstatný a určující profesní požadavek, je-li takový cíl legitimní a požadavek přiměřený.“

24 Ustanovení § 10 AGG zní:

„Bez ohledu na § 8 je rozdílné zacházení na základě věku povoleno i tehdy, když je objektivně a rozumně odůvodněno legitimním cílem. Prostředky k dosažení tohoto cíle musejí být přiměřené a nezbytné. Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

1. stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro výkon zaměstnání a povolání včetně podmínek pro odměňování a ukončení pracovního poměru, a to pro mladistvé, starší pracovníky a osoby, které potřebují pomoc a asistenci, za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany,

2. stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním,

3. stanovení maximálního věku pro přijetí, které je založeno na požadavcích týkajících se dotčeného pracovního místa na zvláštní odbornou přípravu nebo na potřebě přiměřené doby zaměstnání před odchodem do důchodu,

[...]“

25 Ustanovení § 15 AGG zní:

„1. V případě porušení zákazu diskriminace je zaměstnavatel povinen nahradit škodu, která vznikla tímto porušením [...]

2. Pokud jde o škodu, která není majetková, může pracovnice či pracovník požadovat přiměřené odškodnění v penězích [...]“.

SGB

26 Ustanovení § 33 Sozialgesetzbuch, Erstes Buch (I) (zákoník sociálního zabezpečení, kniha I) ze dne 11. prosince 1975 (BGBl. 1975 I, s. 3015, dále jen „SGB I“) zní takto:

„Není-li obsah práv nebo povinností podrobně určen, pokud jde o jejich povahu nebo rozsah, je třeba při jejich stanovování přihlídnout k osobním poměrům oprávněné či povinné osoby, k jejím potřebám

a jejím schopnostem přispět vlastními silami, jakož i k místním podmínkám, pokud tomu nebrání právní předpisy. Práním oprávněné nebo povinné osoby se vyhoví, pokud jsou přiměřená.“

- 27 Ustanovení § 8 odst. 1 Sozialgesetzbuch, Neuntes Buch (IX) (zákoník sociálního zabezpečení, kniha IX) ze dne 23. prosince 2016 (BGBl. 2016 I, s. 3234, dále jen „SGB IX“), zní takto:

„Při rozhodování o plněních a při poskytování plnění zaměřených na podporu účasti ve společnosti se vyhoví oprávněným práním příjemců plnění. V tomto ohledu se rovněž přihlíží k osobním poměrům, věku, pohlaví, rodině, jakož i k potřebám týkajícím se náboženského vyznání a přesvědčení příjemců plnění; ve zbývajících částech se použije § 33 [SGB I] [...].“

- 28 Ustanovení § 78 odst. 1 SGB IX zní:

„Asistenční činnosti jsou poskytovány s cílem umožnit nezávislé a samostatné vedení každodenního života, včetně strukturování dne. Zahrnují zejména činnosti pro obecné úkony každodenního života, jako je vedení domácnosti, utváření společenských vztahů, plánování osobního života, účast na společenském a kulturním životě, organizace trávení volného času včetně sportovních aktivit, jakož i zajištění účinnosti lékařské péče a péče předepsané lékařem. Zahrnují i komunikaci s okolím v těchto oblastech.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 29 Společnost AP Assistenzprofis, žalovaná v původním řízení, poskytuje zdravotně postiženým osobám asistenční a poradenské služby, které v souladu s § 78 odst. 1 SGB IX umožňují těmto osobám samostatně a nezávisle zvládat úkony každodenního života.
- 30 V červenci 2018 zveřejnila tato společnost nabídku pracovního místa, ve které bylo uvedeno, že 28letá studentka A hledá osoby ženského pohlaví pro asistenci ve všech oblastech každodenního života, „nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“.
- 31 J. M. P., žalobkyně v původním řízení, narozená v roce 1968, se o toto pracovní místo ucházela a byla společností AP Assistenzprofis odmítnuta.
- 32 Poté, co J. M. P. neúspěšně uplatnila mimosoudní možnosti nápravy, podala proti společnosti AP Assistenzprofis žalobu k Arbeitsgericht Köln (pracovní soud v Kolíně nad Rýnem, Německo), kterou se na základě § 15 odst. 2 AGG domáhá náhrady škody způsobené diskriminací na základě věku.
- 33 V této žalobě J. M. P. předně tvrdila, že jelikož byla nabídka pracovního místa výslovně určena pro osoby ve věku „mezi 18 a 30 lety“, lze mít důvodně za to, že v náborovém řízení neuspěla pouze kvůli svému věku, což společnost AP Assistenzprofis nevyvrátila. Dále tvrdila, že z toho vyplývající rozdílné zacházení na základě věku není odůvodněno povahou služeb osobní asistence, a není ani přípustné podle § 8 odst. 1 nebo § 10 AGG, mimo jiné proto, že určitý věk není relevantním hlediskem pro vztah důvěry v rámci takové osobní asistence.
- 34 Společnost AP Assistenzprofis navrhovala, aby byla uvedena žaloba zamítnuta, a tvrdila, že případné rozdílné zacházení na základě věku je odůvodněno ustanovením § 8 odst. 1, respektive § 10 AGG. Činnost osobní asistence spočívá v každodenní pomoci velmi osobní povahy, která pro

osobu, jíž je taková pomoc poskytována, znamená trvalou závislost. Požadavek určitého věku tudíž podle společnosti AP Assistenzprofis umožňuje uspokojit striktně osobní potřeby osoby A v rámci jejího života ve společnosti jakožto vysokoškolské studentky.

- 35 Podle žalované v původním řízení je třeba v souladu s § 8 odst. 1 SGB IX zohlednit oprávněná přání a subjektivní potřeby každé osoby, která je příjemcem osobní asistence. V tomto kontextu je třeba oprávněné přání, aby tuto osobní asistenci poskytovala osoba určitého věku, považovat za „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu § 8 odst. 1 AGG, který umožní dosáhnout cíle poskytování osobní asistence sledovaného § 78 odst. 1 SGB IX a jímž jsou chráněna osobnostní práva ve smyslu čl. 2 odst. 1 ve spojení s článkem 1 GG. Společnost AP Assistenzprofis má za to, že uvedený požadavek je rovněž přiměřený. Navíc je takové rozdílné zacházení na základě věku, jako je rozdílné zacházení dotčené ve věci v původním řízení, přípustné i podle § 10 AGG, jelikož je objektivní a rozumné, je odůvodněno legitimním cílem a prostředky k dosažení cíle osobní asistence uvedené v § 78 SGB IX jsou přiměřené a nezbytné.
- 36 Arbeitsgericht Köln (pracovní soud v Kolíně nad Rýnem) nejprve žalobě J. M. P. vyhověl; následnému odvolání podanému společností AP Assistenzprofis bylo vyhověno rozsudkem Landesarbeitsgericht Köln (Zemský pracovní soud v Kolíně nad Rýnem, Německo), proti němuž podala J. M. P. opravný prostředek „Revision“ k předkládajícímu soudu, kterým je Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud, Německo).
- 37 Předkládající soud úvodem na jedné straně konstatuje, že taková situace, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, spadá do působnosti směrnice 2000/78, jelikož se týká kritérií výběru pro účely přístupu k zaměstnání ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) uvedené směrnice. Na druhé straně má předkládající soud za to, že žalobkyně v původním řízení byla v důsledku odmítnutí ze strany žalované v původním řízení přímo diskriminována na základě svého věku ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) uvedené směrnice.
- 38 Předkládající soud upřesňuje, že v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, v níž se jedná o zvláštní případ osobní asistence, v němž se jak žalobkyně v původním řízení, tak zdravotně postižená osoba mohou domáhat ochrany před diskriminací, cílí tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na objasnění toho, do jaké míry musí být právo žalobkyně v původním řízení na účinnou ochranu před diskriminací na základě věku a právo zdravotně postižené osoby na účinnou ochranu před diskriminací na základě jejího zdravotního postižení sladěno s ohledem na směrnici 2000/78, která konkretizuje, pokud jde o zaměstnání a povolání, obecnou zásadu zákazu diskriminace zakotvenou v článku 21 Listiny.
- 39 V tomto ohledu předkládající soud zaprvé upřesňuje, že osobní asistence je podle použitelných vnitrostátních právních předpisů, a sice § 8 SGB IX ve spojení s § 33 SGB I, založena na zásadě sebeurčení a jejím cílem je tudíž umožnit zdravotně postiženým osobám, aby si uspořádaly svůj každodenní život co nejsamostatněji a v co největší míře nezávisle, přičemž se přihlíží zejména k oprávněným přáním příjemců asistenčních služeb. Podle § 78 odst. 1 SGB IX uvedené činnosti zahrnují zejména činnosti pro obecné úkony každodenního života, jako je vedení domácnosti, utváření společenských vztahů, plánování osobního života a účast na společenském a kulturním životě.
- 40 Zadruhé předkládající soud uvádí, že podle judikatury Soudního dvora patří směrnice 2000/78 mezi unijní akty, které se týkají otázek upravených úmluvou OSN, takže se lze za účelem výkladu uvedené směrnice dovolávat úmluvy OSN (rozsudek ze dne 11. září 2019, Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, body 39 a 40, jakož i citovaná judikatura), neboť uvedená

úmluva, zejména její článek 19, obsahuje konkrétní požadavky, aby bylo osobám se zdravotním postižením umožněno žít stejně nezávisle jako ostatní a s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními.

- 41 Zatřetí předkládající soud uvádí, že dodržení uvedeného práva na nezávislost a svobodu volby umožňuje zaručit lidskou důstojnost ve smyslu článku 1 Listiny, jakož i článku 1 GG, neboť osobní asistence se týká všech oblastí života, a osoba poskytující tuto asistenci tudíž nevyhnutelně a hluboce zasahuje do soukromé a intimní sféry osoby, které je tato pomoc poskytována. Proto by měla být respektována přání dotyčné zdravotně postižené osoby, která je příjemcem činností služeb osobní asistence, jsou-li uvedená přání v konkrétním případě přiměřená.
- 42 Začtvrté, pokud jde o ustanovení unijního práva, která mohou odůvodnit přímou diskriminaci na základě věku, za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, předkládající soud se předně zamýšlí nad tím, zda lze mít za to, že jeden z důvodů uvedených v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, jako je ochrana práv a svobod ostatních lidí, může takovou diskriminaci odůvodnit; podle jeho názoru přitom řada skutečností nasvědčuje tomu, že takové právo na svobodnou volbu musí být v rámci osobní asistence osobám se zdravotním postižením zaručeno.
- 43 Uvedený soud dále nevyklučuje, že taková diskriminace může být odůvodněna na základě čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice. Klade si proto otázku, zda přání, které zdravotně postižená osoba vyjádřila v rámci práva na sebeurčení, aby osoba poskytující osobní asistenci náležela do určité věkové skupiny, představuje „vlastnost“, a dále zda upřednostňování takové věkové skupiny může představovat „podstatný a určující profesní požadavek“ ve smyslu uvedeného ustanovení.
- 44 Kromě toho vyvstává podle předkládajícího soudu otázka, zda skutečnost, že vnitrostátní zákonodárce prostřednictvím práva na vyjádření oprávněných přání a na svobodu volby zdravotně postižených osob při poskytování služeb osobní asistence sleduje cíl, který spočívá v posílení osobní samostatnosti uvedených osob v jejich každodenním životě a jejich motivace k zařazení se do společnosti, může představovat „legitimní cíl“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78.
- 45 Konečně si předkládající soud klade otázku, zda je článek 7 této směrnice, který se týká plné rovnosti v profesním životě, relevantní pro odůvodnění diskriminace na základě věku v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení.
- 46 Za těchto podmínek se Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Lze čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1, článek 7 nebo čl. 2 odst. 5 [směrnice 2000/78] – ve světle ustanovení [Listiny], jakož i článku 19 [úmluvy OSN] – vykládat v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, lze odůvodnit přímou diskriminaci na základě věku?“

K předběžné otázce

- 47 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 odst. 5, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 nebo článek 7 směrnice 2000/78, vykládané ve světle ustanovení Listiny, jakož i článku 19 úmluvy OSN, musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby byla při náboru osoby poskytující osobní asistenci

stanovena podmínka věku, a to v souladu s vnitrostátní právní úpravou, která zakotvuje zohlednění individuálních přání osob, které mají z důvodu svého zdravotního postižení nárok na poskytování služeb osobní asistence.

- 48 Předně je třeba konstatovat, že situace dotčená ve věci v původním řízení spadá do oblasti působnosti směrnice 2000/78, jelikož náborové řízení na pozici osoby poskytující osobní asistenci, v jehož rámci se vyžaduje, aby osoby uchazečů byly „nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“, se týká „podmínek přístupu k zaměstnání [...], včetně „kritérií výběru a náboru“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) této směrnice.
- 49 Dále je třeba uvést, že důvodem záporné odpovědi, kterou J. M. P. obdržela od AP Assistenzprofis na svou žádost o pracovní místo, byl podle všeho její věk, a tato odpověď tedy představuje „přímou diskriminaci“ na základě věku ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78.
- 50 Za těchto podmínek je třeba ověřit, zda takové rozdílné zacházení na základě věku může být odůvodněno s ohledem na směrnici 2000/78.
- 51 Pokud jde o čl. 2 odst. 5 této směrnice, jež je třeba přezkoumat nejdříve, je třeba zdůraznit, že podle tohoto ustanovení se tato směrnice nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku a předcházení trestným činům, pro ochranu zdraví a ochranu práv a svobod ostatních lidí.
- 52 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že přijetím uvedeného ustanovení měl unijní normotvůrce v úmyslu předejít v oblasti zaměstnání a povolání konfliktu mezi zásadou rovného zacházení na jedné straně a potřebou zajistit veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost a veřejné zdraví, předcházení protiprávním jednáním a ochranu individuálních práv a svobod, které jsou nezbytné pro fungování demokratické společnosti, na straně druhé. Rozhodl se tak, že v určitých případech uvedených v čl. 2 odst. 5 dané směrnice se zásady stanovené touto směrnicí nevztahují na opatření zahrnující rozdíly v zacházení na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 téže směrnice, avšak s tou podmínkou, že tato opatření jsou nutná pro dosažení výše uvedených cílů [rozsudek ze dne 12. ledna 2023, TP (Audiovizuální editor pro veřejnoprávní televizi), C-356/21, EU:C:2023:9, bod 70 a citovaná judikatura].
- 53 Tento čl. 2 odst. 5 musí být vykládán restriktivně, neboť zavádí výjimku ze zásady zákazu diskriminace [rozsudek ze dne 12. ledna 2023, TP (Audiovizuální editor pro veřejnoprávní televizi), C-356/21, EU:C:2023:9, bod 71 a citovaná judikatura].
- 54 V projednávaném případě je třeba zaprvé ověřit, zda rozdílné zacházení dotčené ve věci v původním řízení vyplývá z opatření stanoveného vnitrostátními právními předpisy v souladu s uvedeným čl. 2 odst. 5.
- 55 V tomto ohledu ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že vnitrostátní právní předpisy dotčené v původním řízení, a sice § 8 odst. 1 SGB IX ve spojení s § 33 SGB IX, stanoví, že při rozhodování o poskytování služeb osobní asistence a při výkonu těchto služeb, jejichž cílem je podpořit začlenění osoby se zdravotním postižením do společnosti, se vyhoví oprávněným přáním příjemců těchto služeb, jsou-li přiměřená, a to s přihlédnutím k osobním poměrům, věku, pohlaví, rodině, jakož i k potřebám týkajícím se náboženského vyznání a přesvědčení uvedených příjemců.

- 56 Tyto právní předpisy tedy podle všeho za dostatečně přesně vymezených podmínek poskytovatelům osobní asistence umožňují, či dokonce ukládají, aby při provádění činností osobní asistence poskytovaných zdravotně postiženým osobám zohlednili jejich individuální přání, a to případně včetně přání týkajícího se věku osoby, která jim má tuto pomoc poskytovat, a přijali individuální opatření, v nichž na základě těchto právních předpisů zohlední tato přání, včetně přání spočívající v požadavku, aby nábor takové osoby podléhal podmínce určitého věku. Za těchto okolností a s výhradou případného ověření, které musel provést předkládající soud, vyplývá rozdílné zacházení na základě věku dotčené ve věci v původním řízení z opatření stanoveného vnitrostátními právními předpisy ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78.
- 57 Zadruhé je třeba zkoumat, zda uvedené opatření sleduje některý z cílů stanovených v uvedeném čl. 2 odst. 5, a zejména cíl „ochrany práv a svobod ostatních lidí“.
- 58 V tomto ohledu, jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí, právní úprava, podle níž bylo přijato dané opatření, sleduje cíl ochrany sebeurčení zdravotně postižených osob, neboť zaručuje právo na vyjádření přání a právo na svobodnou volbu uvedených osob při přijímání rozhodnutí o službách osobní asistence a při jejich poskytování, přičemž tyto činnosti se vztahují na všechny oblasti života a hluboce zasahují do soukromé a intimní sféry osob, které jsou příjemci těchto služeb. Cílem uvedené právní úpravy je tedy zajistit osobám se zdravotním postižením právo uspořádat si své životní podmínky v co největší míře samostatně a nezávisle.
- 59 Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 63 svého stanoviska, takový cíl spadá pod čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, neboť se týká ochrany práva osob se zdravotním postižením na sebeurčení, podle něhož musí být tyto osoby s to si zvolit, jak, kde a s kým žijí.
- 60 Takové právo nutně zahrnuje i možnost utvářet podobu služby osobní asistence, která jim bude poskytnuta, což zahrnuje vymezení kritérií výběru osoby pověřené poskytováním takové služby a aktivní účast při náboru takové osoby.
- 61 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že právo na vyjádření přání a na svobodnou volbu uvedené v bodě 58 tohoto rozsudku konkretizuje právo osob se zdravotním postižením využívat opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost, sociální a profesní začlenění a jejich účast na životě společnosti, jež je součástí práv přiznaných unijním právem v souladu s článkem 26 Listiny.
- 62 Respektování sebeurčení zdravotně postižených osob je rovněž jedním z cílů, jež jsou zakotveny v článku 19 úmluvy OSN, jejichž ustanovení se lze dovolávat za účelem výkladu ustanovení směrnice 2000/78, včetně jejího čl. 2 odst. 5. Uvedená směrnice totiž musí být v co největším možném rozsahu vykládána v souladu s uvedenou úmluvou (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. září 2019, Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, bod 40 a citovaná judikatura).
- 63 Zatřetí je třeba ověřit, zda takové rozdílné zacházení na základě věku, jako je rozdílné zacházení dotčené ve věci v původním řízení, vyplývá z opatření nezbytného k ochraně práv a svobod ostatních lidí ve smyslu čl. 2 odst. 5 této směrnice, a zejména k ochraně práva dotčené zdravotně postižené osoby na sebeurčení při poskytování služeb osobní asistence.
- 64 V projednávané věci se jeví, že uvedení upřednostňovaného věkového rozmezí 18 až 30 let v dotčené nabídce zaměstnání vychází z individuální potřeby osoby A získat osobní asistenci pro podporu ve všech oblastech svého každodenního života ve společnosti jakožto studentky ve věku 28 let; taková pomoc se přitom dotýká její soukromé a intimní sféry s ohledem na obecnou povahu úkonů, jež se týkají nejen uspořádání jejího každodenního života, včetně plánování nutných

osobních potřeb, ale také vedení jejího společenského a kulturního života. Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že uvedené upřednostnění určité věkové skupiny bylo odůvodněno zejména okolností, že osoba poskytující pomoc měla být schopna se snadno začlenit do osobního, sociálního a akademického prostředí A.

- 65 V takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, tudíž zohlednění preference určité věkové skupiny, již vyjádřila zdravotně postižená osoba, která je příjemcem služeb osobní asistence, může podpořit respektování práva této osoby na seburčení při poskytování těchto služeb osobní asistence, neboť lze podle všeho rozumně očekávat, že osoba náležející do téže věkové skupiny jako zdravotně postižená osoba se snadněji zapojí do jejího osobního, sociálního a akademického prostředí.
- 66 S výhradou ověření, která musí provést předkládající soud s ohledem na všechny okolnosti věci v původním řízení, se tedy jeví, že takové rozdílné zacházení na základě věku, jako je rozdílné zacházení dotčené ve věci v původním řízení, vyplývá z opatření nezbytného k ochraně práv a svobod ostatních lidí ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78.
- 67 Vzhledem k tomu, že rozdílné zacházení na základě věku může být odůvodněno s ohledem na tento čl. 2 odst. 5 tehdy, pokud vyplývá z opatření nezbytného k ochraně práv a svobod ostatních lidí ve smyslu tohoto ustanovení, není třeba se zabývat tím, zda může být odůvodněno rovněž na základě čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 nebo článku 7 směrnice 2000/78.
- 68 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, vykládaný ve světle článku 26 Listiny, jakož i článku 19 úmluvy OSN, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby byla pro nábor osoby poskytující osobní asistenci stanovena v souladu s vnitrostátní právní úpravou, jež zakotvuje povinnost zohlednit individuální přání osob, které mají z důvodu svého zdravotního postižení nárok na služby osobní asistence, podmínka určitého věku, pokud je takové opatření nezbytné k ochraně práv a svobod ostatních lidí.

K nákladům řízení

- 69 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Článek 2 odst. 5 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání vykládaný ve světle článku 26 Listiny základních práv Evropské unie a článku 19 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, která byla schválena jménem Evropské unie rozhodnutím Rady 2010/48/ES ze dne 26. listopadu 2009,

musí být vykládán v tom smyslu, že

nebrání tomu, aby byla pro nábor osoby poskytující osobní asistenci stanovena v souladu s vnitrostátní právní úpravou, jež zakotvuje povinnost zohlednit individuální přání osob,

které mají z důvodu svého zdravotního postižení nárok na služby osobní asistence, podmínka určitého věku, pokud je takové opatření nezbytné k ochraně práv a svobod ostatních lidí.

Podpisy